

TOPKAPI SARAYI SİLAH MÜZESİNDEKİ ESERLER

Alwt Urnl BIKKUL

BİRKA MÜŞAHEDE:

Silah Müzesini ziyaret edenlerden bir kısmının aşağıdaki hususlara merak ettikleri görülüyor:

I - Teşhirdeki eserlerin vaktiyle ne işe yandığını öğrenmek isterler.

Evet, ziyaretçi bu soruyu sorulduğunda haklıdır. Çünkü bu silahların hemen hemen hepsi artık asırlardan beri kullanılmıyan ve bugün ancak müzelerde görülebilen Etilah çeşitleridir. Bir kısım ziyaretçilerin bazı eserleri anlamakta çektiği müzeye gidilir birkaç misal zikredelim. ME.Sela zehgii 'e "padişahların zehirli yüzüğü, tüfek kurşun kalıbına "ceviz kırak", elize ek yani dize takılan zırh "başa giyecek zırh" diyorlar, "ok nişan sehp'is - m" ise kellelerin uçurulduğu cellacı sehpası giyotin zannederek önünde bir ürperme ti hşsediyorlar.

II - Ziyaretçiler teşhirdeki eserlerin hangi devre ve kimlere ait olduğunu sorarlar.

Gerçi vitrinlerde eserlerin isimlerini isteyen Ye bazılarının aidiyetini bildiren etiketler varsa da, bunları öğrenmek arzuların olan ziyaretçiye tatmin edici bilgi vermiyor.

Şimdi kencliliğinden şöyle bir soruyu hatıra gelmesi mukadderdir. Silah koleksiyonumuzun daha ziyade öğretici bile hale gelebilmesi için ne gibi tedbirler alınabilir?

Bu hususta ilk hatıra gelen çareler, bunlar olabilir:

a) Çeşitli silahları ile tıbbi müzeye, de birkaç muharip mankeninin yapılması.

b) Harp sahnelerini ve münferit muharipleri tıbbi müzeye tarihî minyatürlerle, denizcilik kopyaları yapılmış dioramalar usulü ile teşhir edilmesi.

c) Umumiyetle vitrinlere ve bazı hususiyeti bulunan eserlere mufassal izahlı etiketler konulması.

d) Bütün bu işler yapılırken silah koleksiyonunun mufassal izahlı rehberinin hazırlanması çalışmamızın sırdet merkezini teşkil etmelidir. Çünkü Silah Müzesine giren bir ziyaretçi on üç asırlık bir devri kavrayan ve teşhirdeki eserlerin sayısı üç bin beş yüzü aşan çeşitli silahlarla karşılaşmaya geliyor. Ziyaretçi bunların üzerinde ayrı ayrı duramaz. O zaman iş için ne vakti, ne de hazırlığı kâifilemez. Rehber ise ziyaretçinin bu eksikliğini tamamlayarak ona koleksiyonun en mühim eserleriyle cıplı şekilde tanışmasını kolaylaştırmıştır.

SİLAHLARIMIZIN TOPLANIŞ ŞEKLİ:

On üç asır gibi uzun bir devri kavrayan Topkapı Sarayı Müzesi silah koleksiyonunun, bilhassa Türk-Hıvam silah tarihi bakımından müstesna bir mevki vardır. Sırdet on bini aşan çeşitli silahların teferruatını ihtiva eden böyle bir koleksiyonun vücutta gelmesi, ancak Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birleştiği Akdeniz havzasına hakim Osmanlı İmparatorluğu gibi büyük bir devletin teşekkülü sayesinde mümkün olmuştur. Bu silahların bir kısmı padişahların şahsi mülküne aittir. Aslında büyük kısım ise hediye, ganimet ve müsadere suretiyle birikmiş yahut sarnıçta zibatinde kullanılmış olan silahlar teşkil eder. Vaktiyle bu silahların en mühimleri (Düyük Hazine) ile (Silahd9.rağa Hazine)nde saklanırdı. Cumhuriyetin ilanında't sonra 1928 de Saray, müze haline getirilince muhtelif yerlerde, dağınık bir halden bulunan silahlar bir araya getirilerek ilmi esaslara göre tasnif ve teşhir edilmiştir.

KOLEKSİYONUMUZDAKİ SİLAHLARIN MENŞELERİNE GÖRE TASNİFİ:

1. Arap-Emevi ve

Abbasi	VII-XII. yüzyıl
2. Mısır Memluk ..	XV-XVI. yüzyıl
3. İran	XV-XIII. yüzyıl
4. Türk	XV-XIX. yüzyıl
5. Kırım-Tatar	XVII-XVIII. yüzyıl
6. Kafkas	XVII-XIX. yüzyıl
7. Avrupa	XIV-XIX. yüzyıl
8. Hint	XV-XVI. yüzyıl
9. Şimali Afrika ..	XVIII. yüzyıl
10. Japon	XVII-XIX. yüzyıl

*.

KOLEKSİYONDAKİ SİLAHLARIN. CİNSLERİ:

Koleksiyonumuzdaki eserler vurucu silahlar, delici silahlar, kesici silahlar, atıcı silahlar, teçhizat ve teferruat olmak üzere ayrılabilir.

I. VURUCU SİLAHLAR:

Bunlar vurma fiilini yapmak için ağırlıklarına göre bir yahut iki elle kullanılan silahlardır. Toplu bir halde (N. 1 vitrinde) bulunuyorlar. Bunlar topuz, şeşper ve salık olmak üzere üç cinstir. Şimdi sırasıyla gözden geçirelim:

A) Topuz yahut Bozdoğan:

Kürre biçiminde yuvarlak, başı demir, tunç yahut herhangi bir madenden yapılmış bir silahtır. Koleksiyonumuzda yeşim taşından çok san'atkarane yapılmış topuzlar da vardır. Ağır topuz süvariler, hafifi ise piyadeler tarafından kullanılırdı. Süvariler topuzu eğrelerinin sol tarafına topuz askısına asarlardı. Topuz, taştan adamın kadir ve itibarına alametti. Osmanlı hükümdarları idareleri altında bulunan hristiyan Eflak, Buğdan ve Etil beylerine topuz, şeşper ihsan ederlerdi.

B) Şeşper:

Farsça altı kanatlı demektir. Türkçe de buna "clivli topuz" adı verilir. Çünkü

topuzu küne biçiminde yuvarlak olmayıp dilimlidir. Şeşperlerimizde dilim sayısı 6 ila 9 arasında değişmektedir. Altın ya da dızlı ve kitabeli XVI. asır bir Türk şeşperi

kendi nevinin güzel bir örneğidir (vitrin N. 1).

C) Salık:

Başına zincirlerle küçük birkaç kürrecik bağlı olan bir nevi topuzdur. Koleksiyonumuzda çok zarif iki salık bulunmaktadır. (Vitrin N. 1.). Bunlardan Sultan III. Mehmede ait olan N. 2382 salığın büyük topuzu üzerinde işbu salığın Sultan Mehmet tarafından bir defada hiç durmadığı, üç yüz kerre sallandığını bildiren bir kitabe vardır. Bundan ecdadımızın ne derece icmanlı olduğu anlaşılır. Kapıdan güvence sağ kolda duvarda asılı idman topuzu, şeşperleri de dikkate değer.

II. DÜRTÜCÜ SİLAHLAR:

Düşmana dürtmek suretiyle tesir yapan silahlardır. Her halde silah neveleri arasında en eskilerden biridir. İptidai insan önce ucu sivri bir sopayı silah olarak kullanmış, sonra bunun ucuna sivri bitmiş çikil taşı yahut kemik parçasını takmıştır. Hatta şu bildiğimiz "süngü" ismi Türkçe kemik manasına gelen "süngek" sözünden gelmiştir.

Koleksiyonumuzda mızrak ve cirit olmak üzere iki nevi dürtücü silah vardır.

A) Mızrak:

Süvari silahıdır. 3 ila 5 m. uzunluğunda bir sırığın ucuna demirden sivri bir w; yani "temren" takılıdır. Sapın başı dahi kısa bir madeni uçla nihayet bulmaktadır. Türk ve İran mızraklarının sapı ağaçtan yahut hezarandandır. Memlük mızraklarının sapı ise içi boş demirden olup "temren" sapın devamından ibarettir.

B) Cirit:

Süvarilere mahsus bir silah olup 110 ila 140 cm. uzunluğunda bir nevi kısa mızraktır. Temrenin şekli de mızrağinkine benzer. Dedelerimiz cirit talimlerine çok

önem verirlerdi. Elimizde çok güzel bezi,-miş birkaç Türk ciridi ile yekpare demirden yapılmış Memluk ciridleri vardır (vitrin N. XII.).

III. KESİCİ SİLAHLAR:

Düşmana kesmek suretiyle tesir edici silahlardır. Koleksiyonumuzda bunlarclatı kılıç, meç, pala, yatağan, kama, hançer, cenbiye, teber, balta bulunmaktadır.

A) Kılıç:

Türkler eski zamanlardan beri silah-hır arasında en ziyade kılıca itibar etmişlerdir ve bunu kullanmakta maharetleriyle şöhret kazanmışlardır. Babür Şah der ki: "Dilli topuz, topuz, küçük topuz, aybalta ve baltadan biri isabet ederse ancak bir yere tesir eder. Halbuki kılıç isabet ederse kıştan ayağa kadar keser. Bundan dolayı kılıç bütün silahların başıdır".

Kılıç, Türklerin içtimai ve dini hayatlarında dahi derin izler bırakmış olan bir silahtır. Onları kılıçta tabiat üstü bit kuvvet görmüşlerdir.

Uzun asırları tecrübe mahsulü olan Türk kılıcı, şekil itibariyle eğridir. Bu kılıç tipinde taban: eğri, bir ile iki kanoludur. hı, yahut kanoluksuz, sırtının uçtan itibaren üçte bir ile dörtte bir kısmı kılığın v2 ekseriya tabanın geniş yeri dahi kılığın kısmın mahmuzlu (çıkıntılı) nokbısında- dır. Bir kılıcın müessir olması onun şekline clebağlıdır. Düz bir kılıç münhasıran dürtmek ve tazyik neticesinde müessir olur. Binaenaleyh bunun tesiri isabet ettiği mahalle ve indirdiği zamana münhasırdır. Halbuki eğri olan bir kılıç ise ağzını geri çekerken de tesirini gösterir ve kolun kuvvet ve gayretiyle kayar ve hareket eder v.; tesiri daha uzun olur.

Türk kılıcı " kılıç yumru-tası" (1/2 v2-rilen üç ila beş kilogram ağırlığındaki y: beş ila sekiz sm. kutur ve sekiz ila on iki sm. yüksekliğinde üstüvane biçimindeki bir çelik külçesi dövülmek suretiyle yapılır. Kılıca su verilmesi işi de çok mühim bir sanattı. Bu hususta muhtelif formüller vardı. Yaş pamuktan yapılmış ve havaya

fırlatılan bir yumağı tereyağı keser gibi kolayca kesen Türk kılıçları işte bu şektir: de yapılırdı.

B) Meç:

Buna eski hazine kayıtlarında "meç kılıç" adı da verilir. Du ensiz tabanlı, te yahut çift ağızlı bir kılıçtır. Türk kılıçları arasında s. yısı çok azdır. Üzerinde Fatih'in, Kanuni Süleyman'ın ve I. Ahmed'in isimlerini taşıyan üç güzel meçimiz vardır.

C) Pala:

Boyu kılıçtan kısadır. Eğri tabanlıdır. Tabanın uç kısmı dip tarafına nazaran daha geniştir. Elimizde IV. Murad'ın güzel bir palası bulunmaktadır.

D) Yatağan:

Bir Türk silahı olan yatağan boy itibariyle kılıçtan kısadır. Tek ağızlı eğri tabanlıdır. Tabanı eğri kılıcın aksine olarak ağza doğru eğri olup ancak uç kısmı hafifçe sırt tarafına eğridir.

E) Hançer:

Düz yahut eğri tabanlıdır. Düz tabanlı yahut eğri tabanlıdır. Düz tabanlı çift ağızlı, eğrisi ise tek ağızlıdır. Koleksiyonumuzda zarif parçalar vardır.

F) Cenbiye:

Has: ten Araplara has olan bu silah çok eğri tabanlı bir nevi hançerdir. Elimizdeki güzel örnekleri bulunuyor.

G) Teber:

Farsça balta demektir. Türkçede buna "aybaltı" adı da verilir. Çünkü bu, biçim itibariyle hilale benzeyen bir nevi baltadan başka bir şey değildir. Kaytbay'ın, Kansa Gavri'nin adlarını taşıyan teberler görülmeye değer.

H) Baltacı:

Biçim itibariyle bildiğimiz baltalardan farklı olmayan bir silahtır. Elimizdeki baltaları arasında şekil bakımından olduğu kadar, bezeme itibariyle de cidden en güzel örnekleri bulunmaktadır.

IV. ATICI SİLAHLAR:

Atıcı silahların icadından önce muhtelif silahlar karşı karşıya, göğüs göğüse dövü-

ı, ürlerrli. Yayın icadiyle ise muharipler bil"- birlerine uzaktrn tesir etmeğe başlamışlardır. Bu icf,t daha sonraki asırlarda ateşli silahın, yahut atom bombasının icadınm rtrateji ve taktik sahasında vücade getir- diği değişikliğe benzer bir inkilap yap- mıştır.

A) Yay:

Türklerde yay çok mühim bir yer iş-- g ,1 ediyordu. Daha eski çağlardan beri bı, Türk ordularının en önemli ve karakteris- tik silahını teşkil ettiğini Çin tarihlen yazıyorlar. Bu kayna,klar Hun'lann yay kullanmabki maharetlerini anlatıyorlar.

Türk ordusunda yay, .1teşli silahlal'la bı•likte XVI. yüzyılın sonuna kadar kullanılmı tır. Ondan sonra ise bir spor vasıtası olarak son asra kadar büyük bir rağbrı: görmüştür. Yay en mütekamil şeklini d2 Türklerde bulmuştur. Türk yayı "mürek- kep-complex" ve "reflex" bir yaydı-. Fil- İnkika bu yay ağaç, boynuz, sinir ve ba- lık tut \:alı olmak üzere dört maddeden ya- pıldığından "mürekkep" ve elastiki uçlan tersine bükülmek eı ıretiyile kiriş takıld:- ğ:mdan "reflex" yay adı verilir. Bir ya ,vapılacağı zaman, adı geçen dört madde- <lc::l her biri uzun ameliyelere tabi tutula- c k hazırlanırdı. Bundan dolayı bir yay! :ı yapılması ancak bı•kaç senede ikmal edi- lFbiiiyordu. Bu şe'ülde yapılan bir yay iki -üz sene elastikiyEtini muhafaza ve sekiz yüz metnye ateş ederdi.

Koleksiyonumuzda hükümdarlarımB- c!::ın II. Beyazıt, III. Ahmet, 111. Selim vP Abdülaziz'e ait y,ylar bulunduğu gibi, biz- zat II. Beyazıt t'.lrafından yapılmış olan - kı- da vardır. Bezeme itibariyle de şahes r denecek kad:11' zılı'if parçalar görülebilir.

V. ATEŞLİ SİLAHLAR:

Tüfrk ir- d oldu. nıetlik ho,zuldu, Eğri laltı; kırnrlı pas/anma/ul1ı-

Diye, Köroğlu'nu feryat ettiren ı:ıteşli silfdıların bizde kullanılmaya bas- 1:-rnası XIV. ,vüz,vılda ise de, asıl taammüm (tmcısı XV-XVI. :vüz ·ıllanla olmuştur.

Türkçe •tüfek isminin menşei:

Türkçede silah adl'lrının menşei cid- den incelenmeye değer. Dilimizdeki "tü- fektüfenk" f9ZÜ ahenk taklidi

"tuf" sözü ile isim teşkiline yanya 1 "enk"-ek" ekinden müteşekkildir. Ahenk taklidine yanyan "tuf-tü" kelimesi ağıl,- la sıb rüzgarı püskürmeyi, tükürmeyi ifa- eder. *Tüfenk* kelimesi de aslında ağızla üflenen kamış yani "yeltüfeğinin" arlı idi. Halen Gaziantep bölgesi halk lehçesir1- de kuş .avlamaya yarıyan ağız tüfeği.ne "tüfeğü" ismi verilir. Tüfenk ve tüfeğü sözleri aynı kelimenin ayn ayrı iki şeklin- cl:n ba5ka bir şey değildir. Sonradan bi- diğimiz ateşli silah icacl edilince bu iki ke- limeden birincisi yani tüfenk şekli o silaha alem olmuştur.

Koleksiyonumuzda ü tüfekler ateşle- me tertibatına göre maşalı, çakmaklı ve kapsüllü olmak üzere ayrılır.

A) Maş ılı tüfek:

Bu *fitilli* dediğimiz tüfektir. Bu ci:1s ateşleme tertibatında ağız otunu ateşliye,1 fitili yaysız bir tetik vasıtasıyla hareke:;," getirilen bir maşa tuttuğundan bu isirı ver- ilmiştir.

B) Çakmaklı tüfek:

Bu tüfeklerin ateşleme tertibatında 'l.ğız otunu tutuşturan kıvılcım çakmak ta- şından istfüsäl edilir.

C) Tal>anca:

Bizde t'l.bancı XVI. yüzyıldanberi kul- lanılmıştır. Elimizdeki tabancalar çakmak- lı yahut kapei.illüdür. Birinciler XVI - XVIII. 'Üzyıllara, ikinciler XIX. asn ait· tir.

Türkçe talru:rn isminin menşei.:

Eski tarihi ve ecelebı metinlerimizde *tohan a* kelimesi *fokal, sille* manalarının kullanı:mı;tı. Sonradan (anoloji) yan; kıyas yolu ile çakmıklı tüfeğin ateşlenir: tertibatının horozuna i"3im olmuştur. Buua da sebep çakmağın horozunun çelik karşı- lığD. çarpması vurulan bir tokatın çarpm.- r-'na benzetilerek tüfeğın hornzuna *taban-*

ra denilmiştir. Daha sonra tabanca sözünün şümulü daralarak bizim bugün kullandığımız manada bir cins ateşli silahın adı olarak kalmıştır.

D) Tabancalı kılıç:

Koleksiyonumuzda bir adet kılıç ile bir adet yatağın ve bir baston ile bir adet kazma vardır ki, bunların kabzalarına ya da kın yerlerinde birer adet çakmaklı tabancayı yerleştirilmiştir.

VI. KORUYUCU SİLAHLAR:

Bunlar düşman silahının tesirinden korunmak için muharibin üstüne, başına, giydiği zırh, miğfer ve koluna taktığı kalkanlardan ibarettir.

Muharibin hareketlerini ağırlaştıran koruyucu silahlardan zırh, ecdadımızın pek fazla iltifat etmediği anlaşılıyor; onun vücudun en çok tehlikeye maruz kısımlarının muhafazasına dikkat etmişlerdir. Avrupa şövalyeleri gibi baştan ayağa kadar zırhla bürünmemişlerdir.

A) Zırh:

Yapılış tarzına göre, koleksiyonumuzda birkaç çeşit zırh vardır.

1) Zırhın önü ile arkası ve kollan ufak madeni levhacıklar, yekdiğerine madeni halkacıklarla rabtedilmek suretiyle yapılmıştır. Bu levhacıkların üzeri gümüş kakmalı yahut kendinden oyma nebati motiflerle ve yazılarla bezelidir. XV. yüzyıl Türk ve Memluk zırhları arasında güzel örnekleri vardır. Kaytbayın zırhı bunlardan biridir.

2) İranlıların "çehlr ayine" yani cihet ayna dedikleri zırh şeklidir ki, zırhın ön, arkı ve iki yanı birer büyük madeni levhadan ibarettir.

3) Zincir örgülü yani ufacak madeni halkalardan müteşekkil zırhtır. Bu cins zırh vürude kolayca intibak eder ve muharibin serbest hareket etmesine mani olmaz.

IV. Murad'ın, Kara Mustafa Paşa'nın zırhları bu nevidendir. (N. XIX. ortadaki büyük kaidede). Bazan bu cins zırh elbisenin astarının arasına geçirilmiştir. (N. XXII vitrinde örnekler görülebilir).

4) Elbisenin üzerine sıralar halinde küçük madeni paftalar dikmek suretiyle de zırh yapılmıştır. (N. XXI. vitrine bakınız).

B) Miğfer:

Türk, Memluk ve İran miğferleri biçim itibariyle sivri yahut küt mahrut şeklindedir. İki yanında iki kulak siperliği ve arkasında emniyet siperliği, önünde birer alın ve burun siperliği bulunmaktadır. Bir kısım İran miğferlerinde ise bütün bu siperlerin vazifesini zincir örgülü bir zırh peçe görür.

XV. yüzyıla ait iki Türk miğferi biçim itibariyle yörük gelinlerinin başlarına giydikleri nesneye benziyor (N. VII. vitrin). III. Selim'e ait Üt olduğu üzerindeki kitabsden anlaşılan bir miğfer de **biçim** ve **Lzeme** itibariyle diğerlerinden farklıdır. Türk miğferleri arasında maden işçiliği ve bezeme itibariyle cidden zarif parçalar vardır.

İran Şahı Tahmasib'in kabartma hayvan resimleriyle süslü miğferi de güzel bir parçadır. (N. XV. vitrin).

Madenden olmayıp sıkı dokunmuş kumaş ve kalın vatka astarla dikilmiş miğferler de vardır. (N. XXI. vitrin).

C) Kalkan:

Düşmanın silahından korunmak için kolan takılan bir siperdir. Koleksiyonumuzdaki kalkanlar yapıldıkları madde itibariyle, ahşap, deri ve madeni olmak üzere üçtür. Şekil bakımından ise ekseriya dairevi olup dört köşe ve beyzi olanlar ancak birkaç tanedir.

Kalkanlarımız arasında bezeme yönünden cidden mükemmel parçalar bulunmaktadır. (N. III. camkandı) üzeri sedef kakmalı av sahneleriyle bezenmiş on yedinci yüzyıla ait bir İran kalkanı, (N. IX. vitrin ve duvarlarda asılı) söğüt dalına ibrişim sarı mak suretiyle örülmüş ve lale, karanfil, bulut motifleriyle bezeli ve her biri birer tablo kadar güzel XVI. asır Türk kalkanı - 18. yüzyıla ait (yine güney duvarında asılı) üzeri düğün çiçeği biçiminde kabartmalı altın yaldızlı bakır kalkan; (N. XXII. vitrinde)

oyma rumi m'.tifleriyle süslü XVI. ası: bakır kalkan kendi nevinin güzel birer örneğidir.

•*

TEÇHİZAT VE TEFERRUATI

A) Geceleç (Tırkeş):

Muharibin yayını içerisine koyup taşıdığı muhafazadır. Gedeleçlerimiz deri yahut kumaştan yapılmıştır. (N. XVI. vitrinde XVI-XVII. asır Türk işi çok ustalıklı işlenmiş gedeleçlerimiz v'.lrdir.

B) Sadak:

Muharibin içerisine ok koyup belini sağ tarafına kemerine taktığı bir nevi mahfazadır. Sadak, deriden, kumaştan yahut tahtadan yapılmıştır. Koleksiyonumuzda XVI-XVIII. yüzyıl Türk işi sedef kakmalı tahta, murassa, deri ve kumaş sadakla görebiliriz. (N. XVI. vitrin).

C) Zıhgır:

Kemenkeşlerin baş parmaklarına geçirdikleri yqim, akik, boynuz yahut kemikten yapılmış uzunlama yüzük gibi şeylerdir ki, yayın girişini onunla tutup çektiler. (N. XVIII. Vitrin). Bu zehgirler arası'nda bilhassa II. Mahmud'un yirmi beş tane kullandıktan sonra kırılınca Hazineye koydurup muhafaza ettirdiği zehgirikate değer.

D) Siper:

Kemenkeşlerin ok atarken hedefe elanla isabetli olan almayı temin etmek maksadıyla sol bileklerinin üstüne kayışla bağladıkları iki yan kalkık ve orta kısmı çukur bir el biçiminde kemik yahut boynuzdan yapılmış bir nesnedir. (N. XVIII. vitrin).

E) Nişan Sırtı:

İki çeşit nişan sehpaımız vardır. Diğeri tüfekle nişan alırken tüfeğe desteklik vs. zifesi giirmiş sehpalardır ki, pencerelerini içinde görülebilir. Diğer bir cins sehpa ise, ok atarken nişan alırken bulunduğu sehpalardır. Biri en dipteki, diğeri ikinci pencerenin içinde duran sehpalardır bunları söyleyebiliriz.

F) Topuz Askısı:

Süvarinin eğerin sol tarafına topuzunu taktığı askıdır. Topuz askılarımız arasında Türk XVI-XVIII. asır kabara yahut sırma tezyinatlı güzel parçalar vardır. (N. I. vitrin).

G) Barut Kertes:

Kertmek fiilinden yapılmış bir isim olup nişan, işaret, çizgi, derece manalarına gelmektedir. Bizde ilü çeşit barut kertes-i vanlı.

1) Tüfeğe konacak barutu ölçmeğci yanım kerte. (N. XXVI. vitrin).

2) Barut yandığı zaman husule getirdiği tazyiki ölçmeğe yarıyan alettir. III. Selim'in yaptırdığına dair üzerinde kitabesi bulunan bir barut kertes-i kapıdan girince soldaki pencerede durmaktadır.

HJ Barutluk:

Buna bHut kabağı adı da verilir. Tu-fek yahut tabancaya konacak barut bunun içerisinde muhafaza edilirdi. Boynuz, kösele ve madenden yapılmış ve şekil itibarıyla boynuz ve matraya benzeyen barutluklarımız vardı. (N. XXVI vitrin).

I) Kurşun Kalıbı:

Eskiden tüfek ve tabancalar standard değildi. Yapan ustanın modeline göre çalınlar değışirdi. Onun için elimizde çeşitli kurşun kalıpları vardır. Askerler muharebeye giderken kurşun külçe halinde götürülürdü. Her asker kendi tüfeğinin kurşununun bu kalıp arda kendisi dökerdi. Şekil itibarıyla bir ceviz kırılcağını andıran bu kalıplar (N. XVIII. nişte) görebiliriz.

J) İdnwn Topuzları:

Ecdadımızın ruhan ve bedenen çok idmanlı kimseler oldukları şüphesizdir. Çünkü bütün bu silahları kullanmak için gerekli şartlardan biri vücut yapısı sağlam ve idmanlı olmaktır. Ok atma talimleri, ritimlerle denilen eserlerle deniliyor ki, "Sanat bir çöpün altındadır. Ancak o çöpün tiri dağın altındadır". Bu ifadede dağın kastedilen maddesi ve terbiyedir. Evet o hafif çöpün altında duyma sanatı edebilmek için önce o dağın yerinden kaldır-

malı yani çok devamlı mümarese yapmış olmalıdır. (N. I. vitrindeki) sahk'ı bir seferde üç yüz kerre sallıyan Sultan III. Mehmet her halde idmanı yei-inde bir kimse olmalıdır. Şu duvarda asılı dur.an idmar. topuzları, şeşperler her babayığidin sallıyabileceği şeyler değildir.

*.

TEŞHİRDEKİ ESERLERİN CİNSLERİNE GÖRE BULUNDUKLARI VİTRİN, CAMEKAN VE NİŞLERİN NUMARALARI

1. Memluk İran, Türk topuz, şeşper, s.ılık, b:ı!ta v.s.
2. Emevi, Abbasi Halifeleri, Memlu:-: ve Osmanlı Hükümlarlarına ait bir'kaç kılıç.
3. Kanunı. I. Ahmed'in meçleri, Türk hançerleri, bir İran kalkanı v.s.
4. Emevi, Abbasi, Memlük kılıçları ve Memlük miğferleri.
5. Memlük kılıçları.
6. İran kılıç ve miğferleri.
7. Türk kılıçları ve miğferleri.
8. Türk Padi<ıahlarına ait kılıçlar.
9. Memluk, İran ve Türk kılıçları.
10. Avrupa kılıçları.
11. Hint Şimali Afrika ve Kafkas kılıçları.
12. Türk kılıçları (XIX. asır).
13. Memluk ve İran alemleri.
14. Meml k, Türk zırh, miğfer, kalkan v. s.
15. İran, K'.lfkas, Avrupa zırh, miğfer. kalkan v. s.
16. Türk, İran Kırım yay, gedeleç, sadakları.
17. Türk okları.
18. Türk zehir, siper v. s.
19. Memlük, İran, Türk zırhlan.
20. İran zırh, miğferleri.
21. Türk, İran zırh, miğferleri.
22. Türk zırh, miğfer, kalkanları.
23. Türk, Arap, mifkas, Japon y:ltu-ğ'an, hançer v. s.
24. Türk alemleri.
25. Japon kılıç, zırh, miğfer v. s.
26. Türk barutluk, kemer, kalkan v. s.

27. Türk tabanc,Jarı, kurşun kalıpla'ı v. s.
28. Türk tabanc'.llan.
29. Avrupa tabancaları. v. s.
30. Avnıpa h:bancaıarı.

VİTRİN No: 1

Mr,mlük :-:V - :-:VI. asır zırh, miğfer, topuz, şeşper, baltalan, han XVI-:-:VU. yüzyıl baltaları, Türk XV-:-:IX. yüzyıl zırh, miğfer, topuz, şe'}per', salık, b-ıltJ, topuz askıları teşhir edilmiştir'. Bu eserler'de araE'rnda cidden orijinal parçalar varlır İşte Memlük Hükümdarlarından Kaytba;, ve Kansu Gavri'nin ad'arını taşıysn iki teber (I, iL) yqhut yine Memlük yapısı birinin başı hayvan heykeli, diğeri haşhaı b.:ışı biçiminde olan iki topuz (III, IV.), Osmanlı Hükümdarı III. Mehmed'in bir demde üç yüz kene salladığı üzerinde)ri kitabesinden anl'3.şılan şu otuz dört gürzlti alık da g:irülmeğe değer (V). Bakın,; yekpare ye'?im bsmdan yapılmış bu Türk topuzu da kendi nevinin güzel bir örneğLdir. XV. asır Memlük ve Türk zırhları i::l usta bir terzinin elinden çıkmış elbise ka- dar vücade uygun yapılmışlardır (VI, VII, VIII).

VİTRİN No: 2

Bu camekan koleksiyonumuzun tarihi sırasına göre en eski parçaları ihtiva ediyor. Bu kılıçların sahipleri arasında Emevi Hanedanının kurucusu Muaviye, yill• Emeviler'den Ömer ibn Abdülaziz, Abbasi Halifelerdinden adı binbir gece masalları - na karışacak kadar şöhet sahibi bulunan Hanmerreşit, Mısır Memlük Hükümduları K::ıytlıny, Kansu Gavri ve Tomanbay, Türk Hükümdarlannd<:ın II. BeyazF, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Süleyman gibi mühim tarihi şahsiyetler bulunuyor.

Bu es'2rlerden bazılarını görelim:

(I). *Kl.luç* - Muaviye'ye aittir. İki ağızlı küt uçlu, düz tabanlıdır. Bir yüzün- de kazm'.lk suretiyle (Muaviye Emirel- l'fö'minin) yazılıdır. Kitabenin iki yarım- da üçer alt:n nokta vardır. VII. asır Arı:ı:1 i dir.

(II). *Kılıç* - Üzerindeki kitabeden işbu kılıcın .:rasiyle Emevilerden Muaviye, Ömer ibn Abdülaziz, Abbasilerden Hımerreşit ve Mısır Memlûk Hükümdarlarından Kaytbay brafından kullanılmı·ş olduğu anlaşılıyor. İki ağızlı, düz tabanlıdır. Bir yüzünde (Tis'a ve tis'in Ömer ibn Abdülaziz) ve müşkülâtlâ okunan (Muaviye) a<lı ile (Sitte tis'in nie) ve Harun-el-Rqic1) a<lı yazılıdır. Diğer yüzünde ise altın kakma olarak (ICaytbay'ın adı ile ünvanı) işlenmiştir. VII. asır Arap.

(III). *İfihç* - Ömer ibn Abdülaziz'e ?ittir. İki ağızlı, düz tabanın bir yüzünde küfi hatla (Ömer ibn Abdülazizi) yazılıdır. Haçvari dPmir balçaklıdır. Ağaç kabz.n1-n in tepeliğinde (Elhak...) yazısı vardır. VIJL. asır Arap.

(IV). *Kılıç* - Kaytbay'a aittir. Dül, t'.:l.banlıdır. Bir yüzünde altın kakma (Kaytbly'm adı ile ünvanı) yazılıdır. Haçvari demir balçaklıdır. XV. asır Mısır Memlûk işi.

(V). *Kılıç* - Kaytbay'a aittir. Düz tabanlıdır. Bir yüzünde (Kaytbay'm adı ile ünvanı ve 881 tarihi) oyma olarak y;:ı- zılıdır. XV. yüzyıl M. Memlûk.

(VI). *Kılıç* - Kansu Gwri'ye aittir. Düz t<-ıbanlıdır. Bir yüzünde (Kansu Gavri'nin adı ile ünvanı) altın kakma yazılıdır. XVI. yüzyıl M. Memlûk.

(VII). *Kılıç* - Tomanbay'a aittir. Dfû tabanlıdır. Bir yüzünde (Tomanbay'ın adı ile ünvanı) ve (Ayet) 'l:lltm kakma yazılıdır. M. Mcmlfrk XVI. asır.

(VIII). *Kılıç* - Sultan II. Beyazıd'a aittir. Eğri t:ıbanlıdır. Bir yüzünde altı ı kakma nimi bezemelerle (Sultan Beyazıd'ın ünvanı) ve (Ayet), diğer yüzünde (Dua) ve sırtında (Ame'li Hayrettin bin Has.:m) imz':lsı işlenmiştir. Gümüş balça;_ lıdır. Son asır işi gergedan bcıynuzu kabza- lıdır. XV. yü.,;yıl Türk işidir.

(IX). *Kılıç* - II. Bayazıt'a aitti,-. Tabnı yılclnım şeklidir. Bir yüzünd a'tın kakma (Sultan Bayazıd bin Meh- mscl). diğer yüzünde (Besmele) yazılıdır. :.V. -üzyıl.

(X). *Kılıç* - Yavuz Sultrn Selim'e: aittir. Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde altın kakma (Sultan Selim ibn Bayazıd) yazılıdır. Gümüş balçaklıdır. Kabzası fildişinden olup oyma nebati bezemelidir.

(XI). *Kılıç* - Kanuni Sultan Süleyman'ı aittir. Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde a'tın kakma (Kanuni'nin adı ile ünvanı), (Esmâülhüsna) ve bir daire biçimind<ı (Ya Hannan Ya Mennan) yazılıdır. B'ı dairenin ortasında bir yakut V':ll'dır. XVI. a!:ı- Türk işi.

VİTRİN No: 3

İ}bu camekan hançer, meç, kılıç, mızrak, kalkan v. s. çeşitli malzemeyi ihtiva ediyor. İşte biri Kanuni Süleyman, diğeli I. Sultan Ahmed'e ait iki meç (I, II), şu da 11. İlayazıd'ın 1dını taşıyan bir mızrak ucu (III), bakınız sedef kakma av sahneleriyle bezenmiş bir XVII. asır İnan kal- kamı (IV), baştanbaşa oyma (Beduh) ya - zılı şu iki düz kılıç dahi görölmeğe değer (V, VI).

VİTRİN No: 4

Bu vitrinin ön kısmınd':l Emevi ve All. bsi kılıç-ları üstünde ise Mısır Memlûi, miğferleri t,9şJiir edilmiştir. Sırası gelmişken koleksiyonumuzdaki Emevi ve Abbasi kılıçlarının hususiyetlerini hülâsa edelim. Bunlar iki ağızlı, küt uçlu, genişçe düz tabanlıdırlar. Tezyinat olarak da sayısı 6 arasında değışen 4-5 mm. kutrunda kakma altın noktadan başka bir şey ihtiv, l etmiyor. Bazılarının üzerinde sahibinin ismini, tarihini ihtiva eden bir kitabe vardır. Güzel yazı san'stı bakımından bunlar çok iptidaidir. Haçvari balçakları demirdir. Bazı E'3ğlam kalmış kabzalar tah- tadan olup siyah meşin kaplıdır. Birbçının sarı madenden kabza tepeliği oldukça güzel arab::sk tezyinatlıdır. Aynı şekild': bhtadan olan kınlan da siyah meşin kaplıdır.

Şimdi bir3ç örnek görelim:

(I). *Kılıç* - Halife Ömer ibn Abdülaziz'e aittir. İki ağızlı düz tabanlıdır. Bir

yüzünde oyma olarak (Ömer ibn Abdül-aziz) yazılı ve üç altın nokta vardır. VIII. asır Arap.

(II). *Kılıç* - Halife Ömer ibn Abdül-aziz'e aittir. İki ::Iğzlı düz tabanlıdır. Bir yüzünde küfihatla (Ömer ibn Abdülaziz...) yazılıdır. VIII. asır Arap.

(III). *Kılıç* - İki ağızlı, düz tabanlıdır. Bir yüzünde oyma yazıdan yalnız (...sitte hamse mie) kelimeleri okunuyor. Haçvari balçığı demir üstüne altın yıldızlıdır. Ağaç lmbzal siyah meşin kaplı ve gümüş tseliklidir. Kıymı siyah meşin kaplı ve çamurluğu ile ağızlığı nebatî tezyinatlıdır. VIII. yüzyıl Arap.

(IV). *Kılıç* - Abbasi Halifesi El-Mustağsım-ı Bi.füh'a aittir. Tabanı düz ve iki ağızlıdır. Bir yüzünde (El-İmam Mustağsım-i Billah) yazılıdır. Haçvari balçığı demirdendir. Kabzası siyah meşin kaplı olup tepeliği demirdendir. XIII. asır Arap.

VİTRİN No: 5

Burada XV. asır Mısır Memluk kılıçları ile İnn miğferleri teşhir edilmiştir. Koleksiyonumuzdaki Memluk kılıcına dair birkaç müşahedeyi işaret etmeden geçmiyelim.

Türk ve Çerkes aslından gelen Mısır Memluk sultanları (1250 - 1517) tarihleri arasında hakim oldukları sahalarda mevcut düz kılıcı kullandıkları gibi, kendileriyle birlikte "eğri kılıcı" da getirmişler ve bunu büyük bir maharetle kullanmaya devam etmişlerdir. Koleksiyonumuzdaki Memluk kılıçları arasında düz kılıç ile eğri kılıç sayı itibarıyla birbirine yakındır. Tabanlarının bazıları altın kakma nebatî motiflerle süslenmiştir. Demir yahut gümüşten olan balçak haç şeklindedir. Stilizasyon edilmiş hayvan başına benzeyenleri de vardır. Kabza yapıldığı maddenin cinsi itibarıyla çeşitlidir. Boynuz, fildişi, üzeri meşin kaplı b.hb kabzalar olduğu gibi, balçakla yekr,are bir kitle teşkil eden ve aynı zamanda oldukça maharetle bezenmiş madeni kabzalar da vardır. Kıymı tahtadan olup siyah meşin kaplıdır. Kıymı dife kaplı olanlar.

<İncak bi, kaç tanedir. Çamurluk, ağızlık ve bilezikler sadedir.

Bunların birkaç örnek görelim:

(I). *Kılıç* - Kaytbay'a aittir. Tabanı düz, iki ağızlıdır. Bir yüzünde (Kaytbay'ın ismi ile ünvanı) altın kakma yazılıdır. Haçvari balçığı altın yıldızlıdır. Tahta kabzası siyah meşin kaplı, gümüş tepeliklidir. Kıymı siyah meşin kaplı, gümüş çamurluğu ve bileziklidir. XV. asır Mısır Memluk.

(II). *Kılıç* - Kaytbay'a aittir. Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde (Kaytbay'ın ismi ile ünvanı) yazılıdır. Haçvari balçığı sarı mavi renklidir. Kabzası fildişindedir. Kıymı siyah meşin kaplıdır. XV. asır Memluk.

(III). *Kılıç* - Kaytbay'a aittir. Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde (Kaytbay'ın ismi ile ünvanı) yazılı ve altın kakma runu bezemeler vardır. Balçığı altın yıldızlıdır. Kabzası siyah meşin kaplı ve tepesi dilimlidir. XV. asır Memluk.

(IV). *Fülüç* - Kaytbay'a aittir. Tabanı düz ve iki ağızlıdır. Bir yüzünde (Kaytbay'ın ismi ile ünvanı) altın kakma yazılıdır. Kuyruğunda (yani kabza yerinde) üç tane (Ameli Hacı Yusuf) damgası vardır. Bu hususiyeti bilhassa dikkate değer. Çünkü eskiden sanatkarlar imzalarını daima gizlemeye çalışmışlardır. XV. asır Memluk.

(V). *Mrç* - Kaytbay'a aittir. Tabanı iki ağızlı ve gayet sivri uçludur. Kürre biçiminde nihayetlenen kabza tepesinin etrafında kitabede (Kaytbay'ın ismi) geçmektedir.

(VI). *Kılıç* - 1501-1516 tarihlerinde saltanat sürmüş Memluk Sultanı Kansu Gaviye aittir. Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde (Kansu Gavrini'nin adı ile ünvanı) ve (Ameli el-Hac Sungur) imzası altın kakma olarak yazılıdır. Haçvari balçığı gümüştenidir. Kabzası boynuzdandır. Kıymı siyah meşin kaplı, çamurluğu demir üstüne altın yıldızlı, ağızlığı ile bileziği gümüş kabartma tezyinatlıdır. XV. asır Mısır Memluk.

(VII). *Kılıç* - Kansu Gavriye aittir. Tabanı hafifçe eğridir. Bir yüzünde (Kansu Gavrinin adı ile ünvanı) altın kakma yazılıdır. Demirden olan balçağı ile bunun bir devamı olan kabzası kabartma arabesk tezyinatlıdır. XV. yüzyıl M. Memluk.

(VIII). *Kılıç* - K'insu Gavriye aittir. Tabanı eğridir. Bir yüzünde nebati bezemelerle (Kansu Gavrinin adı ile ünvanı) altın İrnkme.k suretiyle iplenmiştir. Haçvari balçağı gümüsteirli. Boynuz kabzası son asll' işidir. XV. asır M. Memluk.

(IX). *Kılıç* - Sultan Mansur'a aittir. Eğri tabanlıdır. İki yüzünde de kabartma nımı motifler arasında altın kakma (Türkçe ve Arapça yazılar) ve müstatil içinde (Sultan Mmsur Veled-i Gavri) yazı ı vardır. XV. asır M. Memluk.

(X). *Kılıç* - Sultan Melik Salih'J aittir. Tabanı eğridir. Bir yüzünde ii;i daire içinde altın kakma olarak (Ayetler) ve bunun altında (El-Sultan Melik Salih) ve ucuna doğrn uzunca 'lrapça bir ibare yazılı bulunmaktadır. Kabzası abanozdan -dır. XV. asır M. Memluk.

(XI). *Kılıç* - Sultan Melik Tahir ,. aittir. Tabanı eğridir. Bir yüzünde (El- Mevlına Melik Tahir kitabesi ve Amel-i Mağnbıoğlu) imzası ynıdır. Balçağı m:- ne ile çiçek işlemelidir. Kabzası fildişidi'. M. XV. asır M. Memluk.

(XII). *Kılıç* - Emir Divaddar'a aii- tir. Genişçe düz tabanlı ve tek ağızlıdır. Bir yüzünde (Elmevlana Eleşref Elme::ı.li Elemir' Divaddar) ibaresi altın kakma olarak yazılıdır. XV. asır M. Memluk.

(XIII). *Kılıç* - Tabanı eğridir: Yüzüncle gümüş ve altın kakma kuş ve çiçel; resimleri işlenmiş ve (Ameli Hacı Sungur, imz,:ıısı ile dipten uca kadar (Ayetler) yazılıdır. Gümüş kabartma bezemeli balçağı ile boynuz kabzası son asll' işidir. XV. asıl' M. Memluk.

(XIV). *Kılıç* - T:ıbanı eğridir. Bil' ?Üzüncle gümüş kakma (Ameli Hacı Sungur) imzası ile (Ayctülkürsi) diğer yüzünde bir (Ayet) yazılıdır. Gümüş balça!:- lı, bo?nuz kılıczlıdır. XV. asıl', M. Memlül'.

(XV). *Kılıç* - Tabanı eğridir. Bir yüzünde gümü kakma, (Besmele...) yazılı ve kuş resmi vardır. Gümüş balçaklı, boy- nuz kabzalıdır. XV. asır. M. Memluk.

(XVI). *Kılıç* - Tabanı düz, iki ağızlı, zülfikar şeklinde ucu çatallıdır. Bir yüzü:-ı- de altın kakma tezyinat arasında (Ameli Ahmed Mısri) imzası, ortada Şah Şüca'ya dair medhiye vardır. Diğer yüzünJe (Ayet) yazılıdır. Balçağı demirdendir. Si- yah meşin kaplı kını vardır. XV. asır :M Memluk.

(XVII) *Kılıç* - Tabanı düz ve iki ağızlıdır. Bir yüzünde (Ameli Mehmed) imzası ile (Ayet) hakkedilmiştir. Balçağı demir üzerine altın yaldızlıdır. Kabza siyah meşin kaplıdır. Kın siyah meşin kaplı, çamurluk, bilezik gümüştedir. XV. asır M. Memluk.

(XVIII). *Kılıç* - Tabanı düz, iki ağızlıdır. Üzeri hakketmek suretiyle bezemiştir. Bir yüzünde (Ameli Ali bin Muhammed el-Mısri) imzası ile bir daire içinde (Ayet) ve diğer yüzünde dahi (Ayet) yazılıdır. Haçvari demir balçaklıdır. Kabzası siyah meşin kaplıdır. XV. asır M. Memluk.

(XIX). *Kılıç* - Tabanı düz ve i'ö ::=:ığ-ızlıdır. Balçağa yakın kısmı gümüş kal- ma tezyinatlı olup (Ameli Muhammed) imzalıdır. Her iki yüzünde hak suretiyl yazılıdır. XV. asır M. Memluk.

VİTRİN No: 6

Du vitrinde, XV - XVI. yüzyıl İran ışı kılıç, mızrak ve miğferler teşhir edil - miştir. Şimdi sırası gelmişken koleksiyırı- rnmumuzdaki İran kılıçlarına dair birki:ıç not zikredelim. İran san'at eserlerinin di- ğer şubelerinde olduğu gibi, koleksiyonu - muzdaki İran silahları ela bezeme itibariy- le aşın zengindir. Bunlar ekseriya oymı yahut altın kakma suretiyle muhtelif ne- bati, hayvani ve hencleı3i motiflerle tezyin edilmiş veyahut firuze, zümrüt, yakut, el- mas gibi kıymetli ta}larla murasadır. Ko- leksiyonumuzda bu sözlerimizi teyicl erle:-

cek misaller çoktur. İnanlılar da Türkler gibi eğri kılıç kullanmışlardır. Düz tabanlı kılıç nispet itibarıyla azdır. Asıl bir nevi İnanlı kılıcı "Şemşir" adı verilen eğri kılıçtır. Şemşir Farsça "arslan kuyruğu" demektir. Kılıca bu ismin verilmesine sebep, tabanının şekli itibarıyla istirahat halinde yatan bir arslan kuyruğuna benzer mesinden dolayıdır. Bu nevi kılıcın tabanı eğri kısmından itibaren uca doğru tederken sivrilir. Demir, gümüş balçaklar haç şeklindedir. Stilize edilmiş hayvan başı yahut bezelye çiçeği biçiminde olanlar elverişlidir. Kabzalar şekli ve yapıldıkları malde itibarıyla çeşitlidir. Ağaç, boynuz, fildişi, bulaşık, madenden yapılmışlardır. Kınlar tahtadan olup üzerleri deri, kumaş, naclik maden kaplıdır. Madeni ağırlık, çit murluk ve bilezikleri ekseriya sanatkarane işlenmiştir.

Birkaç örnek gözden geçirelim:

(I). *Kılıç* - Tabanı zülfikar şeklinde yani ucu çatallıdır. Üzerinde (Ayet ve Türkçe beyitler) altın kakma yazılıdır. Demir balçağı altın yaldızlıdır. Kabza; kırmızı kadife kaplıdır. XV. asır İran işi.

(II). *Kılıç* - Eğri tabanlıdır. Yeşimden yapılmış ejderha başı şeklinde balçağı ile yine yeşimden zarif kabzası kendi nevinin güzel bir örneğidir. XV. asır İran.

(III). *Kılıç* - Tabanı düz olup bir yüzünde (LailaheillaHah...) yazılıdır. Gümüş balçağının uçları kıvrık çiçek şeklindedir. Kabzası yeşimden ve altın tepeliğinele beyzi bir finize vardır. XV. asır İran.

(IV). *Kılıç* - Eğri tabanlıdır. Balçağı demir üstüne altın kakma tezyinatlı, yakut, zümrütle murassa ve iki tarafıyla (Türkçe beyitler) yazılıdır. Kabza kırmızı kadife kaplı ve demir üstüne altın kakma bezemeli tepeliği yakut ve zümrütle murassadır. XV. asır İran.

(V). *Kılıç* - Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde kabzaya yakın kabartma ejderha resimleri, (Ameli Muhammed bin Abdulah) imzası ve baştanbaşa gümüş kakma,

nesih hatla (Ayet) ve altın kakma (Türkçe beyitler) yazılıdır. XV. asır İran.

(VI). *Kılıç* - Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde altın kakma (Türkçe beyitler) yazılıdır. Balçağı finize ile bezelidir. Kabza kırmızı kadife kaplı ve tepeliği firuze ile murassadır. Kın kırmızı kadife kaplıdır. Bir kında iki kılıç bulunmaktadır ki, koleksiyonumuzda eş yoktur. XV. asır İran.

(VII). *Kılıç* - Eğri tabanlıdır. Kabzaya yakın iki yüzünde de birer daire içinde oyma arslan resmi vardır. (Ameli Ali) imzalıdır. Kabzası ağaçtandır. XVI. asır İran.

(VIII). *Kılıç* - Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde daire içinde (Ayet) ve (Ameli İbrahim) imzası yazılıdır. XVI. asır İran.

(IX). *Kılıç* - Eğri tabanlıdır. Kırmızı çuha kaplı kının üzerine yapıştırmış 1137 tarihli bir kâğıtta bu kılıcın IV. Murat zamanında Revanın fethi esnasında İranlılardan alınmış olduğu yazılıdır. XVI. asır İran.

(X). *Kılıç* - Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde altın kakma (Ayet) yazılıdır. fildişi ile kabzası fildişinden olup altın kakma tezyinatlıdır. Kının ağırlığı ile çamurluğu ve askının paftaları da fildişindedir. Bu kılıç cidden nadi' bir parçadır. XVI. asır İran.

(XI). *Kılıç* - Eğri tabanlıdır. Balçağı kırmızı, yeşil, mor minelidir. Soru kabzalıdır. Kabza tepesinde (Emirülmüminin Ali ibn Ebütalib) altın kakma yazılıdır. Gümüş üzerine muhtelif renk minicilerle işlenmiş kını vardır. XVII. asır İran.

VİTRİN No: 7

Burada V-XVI. yüzyıl Türk kılıcı, miğfer, mızrakları teşhir edilmiştir. XV. asır silahlarımızda tezyinat bakımında bir sadelik müşahede ediliyor. Tezyinat malzemesi olarak kıymetli maden ve taş bu asırda pek fazla görülüyor. XVI. asırdan itibaren ise İmparatorluk artan ihtiyaçla mütenasip olarak silahlarımız dahi süs bakımından fevkalade zengindir. Zaten

bu asırdia her sanat şubesinde büyük bir gelişme görülüyor. Şimdi göreceğimiz silahlar yukarıda söylediklerimizi teyid edecektil'.

(I). *Kılıç* - Taban düzdür, iki ağızlıdır. İki yüzünde üçer gömme altın nokta vardır. Türk kılıçları arasında bu şekilde teziyatı olan yegane kılıçtır. Haçvari demir balçaklıdır. Kabzası fildişindendir. V. asır Türk işi.

(II). *Kılıç* - Eğri tabanlıdır. Haçvari demir balçaklıdır. Teziyatsız olan b 1 kılıç biçim itibarıyla eğri Türk kılıcının güzel bir örneğidir. V. yüzyıl Türk.

(III). *Kılıç* - Sultan II. Bayazıd'a ait. Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde altın kakma (Ayet) ve II. Bayazıd'ın adı ile üm,anı yazılıdır. XV. asır Türk.

(IV). *Kılıç* - Sultan II. Bayazıd'a aittir. Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde altın kakma (Ayet) ve (Sultan Bayazıd'ın adı ile ünvanı) yazılıdır. Gümüşten kendinden kabartma balçağı ile boynuz kabzası son asırdır. XV. yüzyıl Türk.

(V). *Kılıç* - II. Bayazıd'a aittir. Hafif eğri ve küt uçludur. Bir yüzünde altın kakma (Sahibehü Sultan Bayazıd Han) ve bunun altında (Ayet...) ve (Amelî Hacı Sungur) imzası yazılıdır. Tabanının Çtkli dikkate değer. Kabza tahtadandır. Kın siyah meşin kaplıdır. XV. yüzyıl Türk.

(VI). *Kılıç* - II. Bayazıd'a aittir. Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde (Sultan Bayazıd'ın adı ile ünvanı), diğer yüzünde (Ayet) yazılıdır. Gümüş balçak ve boynuz kabza son asırdır. XV. yüzyıl Türk.

(VII). *Kılıç* - Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde oymak balçağıyla (Amelî Abdurrahman bin Muhammed el-Mısrî sene 889) kitabesi vardır. Demir balçağı afün kakma teziyatlıdır. Kabza tahtadandır. XV. yüzyıl Türk.

(VIII). *Kılıç* - Tabanı yıldırım şeklinde ve iki ağızlıdır. Balçağı demir üzerine ne altın kakma teziyatlıdır. Kabza siyah me-

şin kaplıdır. Siyah meşin kaplı kın kabartma bezemlidir. XV. asır Türk.

(IX). *Kılıç* - Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde altın kakma zülfikar resmi, (Ya Ali, Nasrunminallah...) yazısı ile kabartma arslan resmi, diğer yüzünde (Ayetülkürsî ve yine kabartma arslan resmi vardır. Gümüşten balçağı kabartma teziyatlı ve savatlıdır. Kabza kırmızı kadife kaplıdır. Kırmızı meşin kaplı kının ağızlık, çamurluk ve bilezikleri gümüşten olup üzerleri cıma teziyatlı ve savatlıdır. XVI. asır Türk.

(X). *Pa'n* Koleksiyonumuzdaki Türk silahları arasında işbu pala tabanlı Türk kılıcı itibarıyla bilhassa dikkate şayandı. Tabanın ucu dip kısmından daha geniştir. Altın yıldızlı madeni kabzası, tepesi yılan başı şeklindedir. Ağızlık, çamurluk ve bileziği altın yıldızlı gümüşten kabartma teziyatlı ve kahve rengi kumlu kaplı bir kını vardır. XVI. asır Türk.

VİTRİN No: 8

Bu vitrinde e. {Seri hükümdarlarımızın ait olmak üzere XVI-XVIII. asır Türk kılıçları teşhir edilmiştir. Kanuni en uzun saltanat sürmüş bir hükümdarımız olduğu gibi, kendi şahsına ait olup zamanımız kadar intikal etmiş kılıçlarının sayısı da çokluğu itibarıyla dahi artıyor. Ömrü harp meydanlarında geçmiş ve soylu neferini orada vermiş bir hükümdar için bundan güzel daha ne yakışır? Bu kılıçların da hükümdarların adları ile ünvanları yazılıdır. Şimdi birkaç örnek görelim.

(I). *Kılıç* - Kanuni'ye aittir. Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde yakuta benzer fütüta vardır. Ve altın kakma (Ayet) (Kanuni'nin adı ile ünvanı) ve (Amelî el-Hacı Sungur) imzası yazılıdır. Adı ağaç kabzalıdır. XVI. asır Türk.

(II). *Kılıç* - Kanuni'ye aittir. Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde altın kakma (Ayet), diğerinde (Kanuni'nin adı ile ünvanı) yazılıdır. Balçağı demir üzerine altın kakma teziyatlıdır. Kabza siyah me-

şin kaplı olup üzeri yıldız biçiminde altı adet düğmeli ve demire altın kakma tezyinatlıdır. Kın siyah meşin kaplı olup ağızlık, iki bilezik paftası ile çamurluk demir üzerine altın kakma tezyinatlıdır. XVI yüzyıl Türk

(III). *Kılıç* - Kanuni'ye aittir. Bir yüzünde (Ameli Sungur imzası ile Besmele) ve bir daire içinde (Sultan Süleyman bin Selim) yazılıdır. Gümüş balçak kendinden kabartma çiçek bezemelidir. Kabza yeşimdir. Kın siyah meşin kaplı olup ağızlık, çamurluk ve bilezikleri kabartma tezyinatlı ve altın yıldızlıdır. XVI. asır Türk.

(IV). *Kılıç* - Kanuni'ye aittir. Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde altın kakma (Besmele ile...) (Ameli usta Mehmet el-Hac Sungur) imzası ve (Kanuni'nin adı ile ünvanı) yazılıdır. Balçak kendinden kabartma tezyinatlı gümüşdür. Kabza fildişinden olup bir tarafında üç yakut vardır. XVI. yüzyıl Türk.

(V). *Kılıç* - Kanuni'ye aittir. Eğri tabanı çok nefis Şam çeliğindedir. Bir yüzünde (Ameli el-Hac Sungur) imzası (Kanuni'nin adı ile ünvanı) ve bir daire içinde (El-Sultan ibn el-Sultan Murad Han) altın kakma yazılıdır. Altın balçak, kendinden kabartma tezyinatlı bezemelidir. Yeşil keler kabzasının altından örme bir kordonu ile gümüş bir püskülüdür. Mavi meşin kaplı kının ağızlık, çamurluk ve bilezikleri altından olup sepet örgüsü biçiminde bezemelidir. XVI. asır Türk.

(VI). *Kılıç* - Sultan II. Selim'e aittir. Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde altın kakma tezyinat arasında (Sultan Selim bin Süleyman sene 977) kitabesi ve yuvalarından on beş adet elmas vardır. Diğer yüzünde ufak firüzelerle (Kelime-i Tevhit) yazılıdır. Uca doğru her iki tarafında bir sıra inci vardır. XVI. asır Türk.

(VII). *Kılıç* - Sultan III. Mehmed'e aittir. Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde altın kakma (Farsi beyitleri) diğer yüzünde (...Mehmed Han bin Murad Han) yazılıdır. Gümüş balçak kendinden kabartma tezyinatlıdır.

tezyinatlıdır. Boynuz kabzasının gümüşten kordon biçiminde bir siperliği vardır. XVI. asır Türk.

(VIII). *Kılıç* - Sultan II. Osman'a aittir. Hafifçe eğri tabanlıdır. Bir yüzünde (II. Osman'ın adını ihtiva eden beyitler) diğer yüzünde (Ayet) altın kakımı yazılıdır. Haçvari balçak gümüşten ve kabzası boynuzdandır. XVII. asır Türk.

(IX). *Kılıç* - Sultan IV. Murad'a aittir. Eğri tabanlıdır. Her iki yüzünde altın kakma (Ayet) yazılı ve sırtında (Sultan Murad Rabi Fatihi Bağdad 1041) kitabesi vardır. Balçak altın yıldızlı gümüşten ve kabza boynuzdandır. Kın yeşil kadife kaplı olup ağızlık, çamurluk ve bilezikleri altındandır. XVII. asır Türk.

(X). *Kılıç* - III. Selim'e aittir. Tabanı palavaridir; yani kısa, çok eğri ve genişcedir. Bir yüzünde altın kakma (III. Selim tuğrası), diğer yüzünde (II. Mahmut tuğrası), sırtında (Ameli İsmail) imzası vardır. Balçak çift ay biçiminde olup bizim klasik balçak şekline hiç benzememektedir. Kabzası altın kaplıdır. Kın siyah meşin kaplı olup altından olan ağızlığı ile çamurluğu kabartma tezyinatlı ve bilezikleri yalım şeklindedir. XVIII. asır Türk.

(XI). *Kılıç* - Kethuda Mehmet Paşa'ya aittir. Eğri tabanlıdır. Bir yüzünde (Ameli Davud) imzası ile (Vezir-i Mükerrrem Kethuda Mehmed Paşa) kitabesi vardır. Gümüş balçaklı ve boynuz kabzasıdır. Kın siyah meşin kaplı olup ağızlık, çamurluk ve bilezik altın yıldızlıdır. XVII. asır Türk.

(XII). *Çatı Kılıç* - Ahdi Paşa'ya aittir. Eğri tabanlı yıldırım şeklinde ve çataldır. Bir yüzünde (Hazret-i Seyf Abdi Paşa... 1194) yazılıdır. Kabzasına yakın yerine bir ejderha başı şekli oyulmuş olup her iki gözünde birer yakut vardır. XVIII. asır Türk.

(XIII). *Kılıç* - Kaptan Küçük Hüseyin Paşa'ya aittir. Eğri tabanın kabzasına yakın kısmının iki tarafında kendinden oyma bezemeli, altın yıldızlı ve altın kakma birer...

III. Selim tuğralıdır. Bir yüzünde (İşbu kılıcın Küçük Hüseyin Paşa'ya hediye edildiğine dair) kitabe vardır. Balçağı ile kabzasının altından olup kendinden kabartma tezyinatlıdır. XVIII. asır Türk.

X IV). *Kılıç* - Alemdar Mustafa Paşa'ya aittir. Eğri tabanlı kabzaya yakın kısmının iki tarafı gümüş kakma tezyinatlıdır. Bil' yüzünde altın kakma (Sahibi ve maliki Alemdar...) kitabesi, diğer yüzünde (Ameli Ömer el-Bosnavi) imzası ve sil' tınıda (1223) tarihi vardır. Balçağı il? kabzası altından olup kendinden kabartma çiçek bezemelidir. Siyah meşin kaplı kının 1gizlik, çamurluk ve bilezikleri altından ve askı kayışı san sırmadanlır. XIX. aslı' Türk.

VİTRİN No: 8

Dolabın üstünde XVI-XVIII. asır Türk ve İran zırh miğferleri ve sil' tın kısmında XVI-XVIII. asırdan ait çeşitli güz.,] Türk, İran kılıç, ve palalanı görüyoruz. Burada üzeri murassa iki Türk mızırd, ucu (I, II.), ve mineli palalar dikkate a, - g<'l. (111).

VİTRİN No: 10

Macar, Leh, Alman, İtalyan, Rus, Rumin v. b. menşeli Avrnpa kılıçları teşhir edilmiştir.

XIV-XV. asır Avrupa kılıçları biçim itibariyle bizim kılıç' l' dan tamamiyle farklıdır. Taban düz, iki ağızlı, ve sivri uçlu. Balçak ekseriya demirden olup düz bir çubuk şeklindedir. Bu kılıçlar i;_1 elle kullanıldığı için kabza çok büyüktü. Du kılıçlar bezeme bakımından gayet fakir dir.

XVII-XL\:. asır Avrupa kılıçları,- zın bir kısmı ise şark tarzında eğri tabanlı olup bezeme bakımından dahi hayli zenginli. Bi' hassa su üzerleri-i altın k:ıknıa b2zemeli, yakutla murassa kılıçlar Yunanca kita belidir (I, II, III). Bu kılıçlard;J.H birincisi 1711 tarihinde tevkif edilmiş olan Rumin Voyvodası Konstantin Brenkovenu- ya ait olduğu tahmin ediliyor. Bu üç kılıç

(Rumin Brenkivon) kılıçları olarak kabii edilmektedir. Bunların yanındaki kabza tepesi kuş başlı biçimindeki kılıç ise Rus Çarı I. Nikola'nın monogramını taşımaktadır (IV).

VİTRİN No: 11

Hint, Şimali Afrika ve Kafkas kılıçları teşhir edilmiştir. XV. yüzyıla ait olan bu Hint kılıçları iki ağızlı, küt uçlu, düz tabanlıdır. Kılıcın ucu dip ' kısmından dahi geniştir. Bazılarının tabanı yılan kavidir. Balçaklar içeri doğru eğriktir. Kabza madenidir.

XVII. asır Şimali Afrika kılıçları if>• eğri, dar t3 banlıdır. Balçak içeri doğru eğridir. Maden, kemik yahut ağaçtan olan kabzanın tepesi ekseriya stilize edilmiş hayvan başı şeklinde nihayet bulmaktadır. Aralarında kabza tepesi yılan başlı biçiminde olan bir kılıç dikkate değer (I).

XVIII-XIX. asır Kafkas kılıçları eğri tabanlıdır. Bunların bir hususiyeti de balçaksız oluşlarıdır. Kabza biçim itibariyle stilize kuş başını andırıyor. Kemik yahut madeni olan kabza savat veyahut altın kakma olarak bezenmiştir. Kafkas kılıçlarımızda fildişinden yapılmış kabza ile kılıçlar bilh' lssa güzel bezenmiştir.

VİTRİN No: 12

İşbu vitrinde XIX. yüzyıl Türk kılıçları teşhir edilmiştir. Bunların tabanları ensiz, az eğri ve hafiftir. Balçak soru iş2- reti biçimindedir. Kabzaların bazılarında el siperi de vardır. Umumiyetle devrinin kuvvetli Avrupa tesiri hissediliyor. Burada çocuk şehz:ıdelere mahsus birkaç küçük kılıç da vardır. Aidiyeti belli kılıçlar i.;• şunlardır:

Sultan II. Mahmut (I), Abdülmecid (I, II, III), Abdülaziz (IV), II. Abdülhamit (V, VI, VII, VIII), Şehzade Yusuf İzzE - tin Efendi (IX).

VİTRİN No: 13

Mısır Memlûk ve İran alemleri teşhir edilmiştir. Alem sancak direğinin ucuna takılan işaretler.

Memluk alemleri biçim itib:uiyle geniş bir mızrağı andırır. Bazılarının üzerinde, (Ayet, ıç-ıhibinin ismi ile ünvanı) yazılıdır. Bir kısmının üzeri nebati motiflerle süslü ve altın yaldızlıdır. XV-XVI. asırlara ait olan 15bu alemlerden bazıları Be:::- kok, İnal, Kaytbay, Kansuva, K'İnsu Gavri Tomanbay'ın isimleriyle armalarını taşımaktadır. Bütün bu alemler Yavuz Sultan Selim'in 1517 de Mısır'dan getirdiği ganimetlerdendir. Alemlerden birkaçını görelim:

(I). *Aleni* - Kaytbay'a aittir. Sapı sekiz köşeli ve orta kısmı altın kakma tezyinatlıdır. Alemleri iki yılan kafası tutmaktadır. Üzerinde (Kaytbay'ın ismi ile Ünvanı) yazılıdır. XV. asır M.Memlük.

(II). *Aleni* - Kaytbay'a aittir. Sap, kendinden dilimli ve boğumlu olup altın kakma tezyinatlıdır. Alemleri altın kakma tezyinatlı iki ejderha başı tutmaktadır. Üzerinde (Kaytbay'ın ismi ile Ünvanı) yazılıdır. XV. asır M. Memluk.

(III). *Aleni* - El-Zahir Kansuva'y:1 aittir. Alemleri iki yılan başı tutmaktadır. Üzerinde oyma çiçek, yazılar ve (Kansuvanın adı ile ünvanı) vardır. XV. asır M. Memlük.

(IV). *Aleni* - Kansu Gavri'ye aittir. Sapı düz olup altın kakma çiçeklidir. Baş kısmı büyük bir küre şeklinde ve tamamen oyma çiçeklerden mürekkeptir. İki tarafında yılan başı ve kenarında silinmiş altın yazı vardır. Oyma olarak (Kansu Gavri ismi ve ünvanı) yazılıdır. XVI. asır.

(V). *Aleni* - Kansu Gavri'ye aittir. Sapın iki tarafı altın kakma yazılıdır. Alemleri üzerinde (Ayetleri, Kansu Gavri'nin ismi ile ünvanı) yazılıdır. XVI. asır M. Memlük.

(VI). *Aleni* - Şekil itibariyle dikkate değer. İki yanı, ikişer yılan başlı ve altın çatallı iki süngü biçiminde ve üzeri (Ayetleri yazılıdır. XVI. asır M. Memluk.

İran alemleri - İran alemleri biçim itibariyle stilize edilmiş lale şeklinde olup iki yanlarından ağızlarını açmış iki ve

birkaç yılan başı sarkar. Üzerleri oyma (Ya Allah Ya Muhammed Ya Ali) yazılı, nebati motiflerle bezeli ve altın yaldızlıdır.

(1). *A;eni* - Demirdendir. Stilize lale biçimindedir. Alemleri iki kenara ikisi büyük, onu küçük olmak üzere on iki yılan başı sarkıyor ve ortasında oyma olarak (Allah Muhammed Ali) yazılıdır. Yine ortadan bir kılıç şeklinde yukarı uzayan kısmının tepesinde (Allah) adı yazılıdır. XVI. asır İran.

(II). *Aleni* - Demirdendir. Stilize lale biçiminde olup iki tarafına yılan başları sarkıyor. Ortası gayet ustaca oyma bezemeli ve (Ayet) yazılıdır. Bir kılıç gibi yukarı uzayan kısmı dahi oyma tezyinatlı ve tepesinde (Allah Muhammed Ali) yazılıdır. XVI. asır İran.

VİTRİN No: 14

XV. asır Mısır Memluk ve XV-XVI. asır Türk zırh, miğfer, göğüslük, bileklik, kolçak, dizçek kalkan, at başı zırhı, nal, kareleri ihtiva ediyor. Dolabın alt katında küçük bir gözde ise asırlarca yaptıkları akınlarla Doğu Avrupayı titretmiş olan ve Rusya'nın istilası ile tarih sahnesinden çekilmiş Kırım Türklerinin (Tatarlarının) yadigarları bir kılıç, bir bıçak ve birkaç miğfer bulunmaktadır. Bu vitrindeki XV; asır Türk miğferleri bilhassa bezemelerinin inceliği ve maden işçiliğinin mükemmelliği ile dikkate değer.

VİTRİN No: 15

Üst gözde XVI. asır İran kalkan, zırh ve miğferleri teşhir edilmiştir. Bunlarda kabartma resimlerle bezeli bir miğfer Şarh Tahmasıb'a aittir (I). 'Çehar ayna adı verilen İran zırhına güzel bir örnek dahi görülebilir (II). Alt gözdeki miğferler XVII-XVIII. asırlar Kafkas şiddetli Dolaşın sol üst ve alt gözünde XVI-XVII. asır Avrupa miğferleri bulunuyor. Bunların biçim itibariyle bizimkilerden ne derecede farklı oldukları görülür. •

VİTRİN No: 16

Türk, İrân ve Kırım yayları teşhir edilmiştir. Bezeme itibariyle Türk yayları al"asında başlı başına birer sanat eseri olan parçalar vardır. Aidiyeti belli yayları - la meşhur ustaların birkaç yayını zikredelim. II. Bayazıt'ın bizzat yaptığı ve üz0- rinde ismini taşıdığı yaylar (I, II, III, IV, V), Sultan III. Ahmed'e ait yay (VI), Sultân Abdülaziz'e ait yay (VII). Meşhur yay ustası Muhittin'in yaptığı yaylar (VIII, IX). İşte tonç kertiğ elmaslı olan eşsiz bii' yay (X). Meşhur müzehanlip Üsküdarî Ali- nin bezediği yay da görülmeğe değer (XI). İran yaylarından Şah Tahmasıb'a ait yay (X II). Gedeleçler, sadıklar da görülmeğe, değer. Şu murassa gedeleç (XIV), sada, < (XIII) cidden zarif parçalardır.

VİTRİN No: 17

X.V-XIX. asırlara ait Türk okları teş- hil edilmiştir. XV. asır oklarımızın sapları kamıştan, diğerleri ise çam ağacındandı". Temrenlerine göre oklar muharebe oku, av oku ve talim oku, yangın oku gibi çe- ritlere ayrılır. Bilhassa bu sonuncusu de- ;liz savaşlarında yelkenleri tutuşturmak için kullanılırdı. Okun temreninin yanındı yanıcı bir midede vardır. Ok atılmadan önce bu madde tutuşturulur ve ok yelke - ne saplanınca bu ateş onu yakar. İşte şu- rada üzerine okla nişan alınmış çingirak - Jar.

VİTRİN No: 18

Türk zihgir, siper, kırıç v.s. teşhir edilmiştir. Kemankeşin yayını kırıçlerini ckerken sağ elinin başparmağına taktığı ;ihgirlerimiz fildişi, akik, yeşim v. s. yapılmıştır. Aralarında çok zarif parçalar vardır". Şu küçük bir kutu içinde duran zihgir II. Mahmud'un yirmi beş sene kullandığı - tan sonra kırılınca Hazineye koydurduğu zihgirdir.

TAHTA KAİDE No: 19

Ortadaki büyük tahta kaidenin üzeriJe XV.vüzlü Memlûk zırhları,XVI.-XVII.asır-

Jara ait Türk ve İrân zırhları teşhir edil - miştir. Zırhlardan bazılarının göğsünd9 s'3.hibinin ismi yazılı bir kurşun mühür vardır. Bunlardan Şa'1 Abbas (1), Sultan IV. Murad (II), Silahd:u· Kara Mustaf:1 Paşa'ya ait zırhları görebiliriz (III).

VİTRİN No: 20

XV - XVII. asır İrân işi miğfer ve zırhlar teşhir edilmiştir. Zırh şalvar (I), zırh pabuç (II) ve eski bir kemer dikkate değer.

VİTRİN No: 21

XVI-XVIII. asır Türk yapısı miğfer, zırh aEtarlı mintanlar, sıkı dokunmuş ka- nıştan kalın vatka astarla yapılmış miğferler teşhir edilmiştir. III. Selim'e ait ol- duğu üzerindeki kitabesinden anlaşıl:1 bir miğfer de hurdadır (I).

VİTRİN No: 22

üzeri altın yıldızlı bakırdan Türk iii XVI. asır miğfer, kalkan, at baş zırhları teshir edilmiştir. Bu eserler bezeme ve m;den işçiliği bakımından cidden zarif pıçalardır (I, II, III, IV). Şu miğferin burun siperi üzerindeki (Ala.niyeti Cihad velgaza fi Sebilillah) ibaresi o devrin ha- vat felsefesini ne güzel ifade ediyor. Evet, biz silahlanmamızı sadece öldürücü bir va - sıtâ olarak değil, biraz da bu cephesinden mütalaa etmeliyiz (V).

VİTRİN No: 23

Burada dünyayı ün salmış XVII-XIX. asır Türk yatağanları, Arap, Hint, Kafkas, Japon, Türk cenbiye, hançer, kamaları bulunuyor. Yine bu vitrinde İngiliz Kraliçe.;i Viktorya'nın Mithat Paşa'ya hediye etmi'? olduğu kılıcı da görüyoruz (I).

NİŞ No: 24

XVI-XIX. am· Türk alemleri teşhi, edilmistir. Bunlar bakır, tombak, piriç- tendir: Şekil itibariyle stilize edilmiş lalı , el, ay yıldız v. s. şekillerdedir. Üzerleri-i

nıni motifler, nebati bezemeler ve çeşitli yazılar süslemektedir. Bazılarında küçük bir mahfaza içinde Kur'anı Kerim .9.sıhd11. Aidiyeti belli başlı alemler şunlardır: Kantını (I), II. Selim (il), III. Murat (III), I. Ahmet (IV), IV Murat (V).

NİŞ No: 25

İki basamaklı sete çıkınca hemen sa . daki nişte Japon sHahlarını görüyonn. Bunlar iki kılıç, testere biçiminde bir bal- ta, bir miğferle bir zırh v.e beyaz bir S9.T!- caktan ibarettir. Dikkat edilirse bunların biçim itibariyle bizim silahlardan hayli farklı olduğu görülür. Bilhassa zırh takımı ile kılıçların biçimi dikkate değer. Zırh ise XVII. ag,rın meşhur bir zırh imalatçısı tarafından yapılmış olup o devirde bir sa- vaşta kullanılmış ve üzerine bir kurşun:1 isabet etmiştir.

NİŞ No: 26

XVI-XIX. asır Türk üzengi, kemer, barutluk v. s. teşhir edilmiştir. Bunların her biri kendi nevinin güzel örnekleridir.

NİŞ No: 27 - 28

:XVI-XIX. asır Türk tabancaları teşhir edilmiştir. Tabancalar arasında bezem, itibniyle güzel parçalar vardır. Yerde du- ran ve ceviz kıracağı andıran nesnelere tü- fek kurşun kalıplarıdır.

NİŞ No: 29 - 30

XVIII. asır muhtelif Avrupa yapı3ı tabancalar teşhir edilmiştir.

TÜFEKLER

Yay vitrininden sonra duvar dibindeki sehpa XVIII-XIX. asır çakmaklı Türk kale tüfekleri teşhir edilmiştir. Bu tüfekler arasında Türk ordusunun ıslahında büyük emekleri geçmiş olan III. Selim ile H. Mahmud'un şahıE.larına ait tuf ekler görüyoruz. III. Selim'e ait (I), ve II. Mahmud- mu adını taşıyanlar (II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X).

Türk alemlerinin bulunduğu nişin y9- nındaki sehpa XIX. asır Türk kapsül- lü tüfekleri ve bunların arasında da II. Mahmud'un adını taşıyan tüfekleri bulu- yoruz (I, il).

Şimdi iki basamaklı bir merdivenden geniş sete çıkalım. Japon zırhlarının bu- lunduğu niş ile barutluk, kemer v. s. bu- lunduğu niş arasındaki duvar dibindeki sehpalarda XVI-XVII. asır Türk fitilli tü- fekle teşhir edilmiştir. Bunlar namlula- rındaki altın kakma bezemeler, dipçikle- rindeki fildişi, sedef süsleriyle zarif parça- larıdır. Hükümdarlarımızdan I. Ahmed'iri adını ihtiva eden tüfek bunların arasında- dır. Bundan sonraki iki niş arasında XVII-XVIII. Mır Kırım Tatar ve İran çakmaklı tüfeklerini görebiliriz. Kırım tü- fekle arasında Hanlara ait ol.9.nlar da vardır: Mehmet Giray (I), Hacı Giray (II), Saadet Giray (III), Arslan Giray (IV), Selim Giray (V), Alp Giray'a ait (VI).

Dah9.. sonraki sehpalarda muhtelif mırşeli XVII-XIX. asır Avrupa tüfekleri teşhir edilmiştiril'.

Pencerede III. Selim tarafından yap - tırıl<lığı üzerindeki kitabesinden anlaşılan barut gazının tazyikını ölçen alet yani ke- r- te durmaktadır (I).

Solda setin kenarındaki sehpa ise XVIII-XIX. asır Türk tüfekleri bulu- nuyor. Bunların arasında III. Selim'e üt olanlar (I, II, III), ve I. Mahmud'un adını t9.şıyanlar (IV, V).

Setin karşısında ortada d:lirevi seh- panın üzerindeki mercan kakmalı XVIII- XIX. asır tüfeklerinin ekserisinin namlu - lan Avrupa yapısı,ıdır. İşbu yuvarlak seh- panın karşısındaki pilpayenin dibinde za- rif sedef kakm9.lı ve renkli taşlarla muras- sa XVII. asır Türk tüfekleri teşhir edil - miştir.

Ateşli silahlardan gördükten sonra çıkıj kapısına gelmiş bulunuyoruz. Kapının s:1- ğında yüksek bir direk duruyor. Bu bi.L' "otağ-ı hümayun" yani padişah çadırı.r.1a

direğidir. Topkapı Sarayında oldukça zeli-
gin XVII-XIX. 'sırlara ait bir Türk çadır
ko:eksiyonu bulunmaktadır. Bunlar elve-
rişli yer bulunmadığından devamlı olarai,
t:: hir edilemiyor, ancak yazın sıcak ay .
lannda blhçede halka gösteriliyor. Arala-
rında cidden sanatkarane işlenmiş, gö-
rülneğe değer parçalar val"dır. İşbu direk
padişah çadırlarının büyüklüğüne daiı .fi-
kir verse gerek.

Şimdi ziyaretçi on üç asırlık bir rlevi i

şöyle kuş bakışı gördükten sonra Si!alı
Müze inden ayrılır.

NOT: Silah Müzesinin bulunduğu
binanın d u-lığı silahların arzu edildiği şı-
kilde teşhirine imkan vermemiştir. KılıçH-
nn, zırh. miğfer, kalkan ve tüfeklerin te1-
hi inde bu yer darlığı kendini şiddetle hi -
settirmiştir. Aynı sebepten dolayı (KILA-
VUZ TASLAĞI) 'nda dahi bazı mevzuları
fasılasız bir bütün olarak takibetmek müm-
kün olmamıştır. Bu husustaki kusurların
hoşgörülülikle karşılanması rica olunur.

